

Wstęp

Bezpieczeństwo jako wartość uniwersalna jest podstawową potrzebą dotyczącą funkcjonowania jednostki, małej grupy społecznej, społeczności, kraju, narodu czy cywilizacji. Z tego też względu wymaga stałego monitoringu i analiz wszelkich czynników, które mogą mieć na nie wpływ. Bezpieczeństwo, w najbardziej ogólnym ujęciu można traktować jako stan braku poczucia zagrożenia osób, mienia, środowiska, a także idei.

Wielorakie ujęcie bezpieczeństwa rozpatruje się według rozmaitych kryteriów. Stanowią je przykładowo kryterium zakresu (bezpieczeństwo zewnętrzne i wewnętrzne), kryterium dynamiki (stan, proces), kryterium podmiotowości (np. bezpieczeństwo personalne, lokalne, narodowe, itd.), kryterium przedmiotowości (np. bezpieczeństwo polityczne, militarne, społeczne, ekonomiczne, ekologiczne, itd.) i inne.

Bezpieczeństwo można ujmować zarówno w kategorii procesu, jak i stanu. W tym drugim rozumieniu będzie ono statycznym obrazem danej rzeczywistości, który można analizować z perspektywy systemu, gdzie poszczególne elementy powiązane są ze sobą i stanowią kompletny obraz wszelkich elementów i okoliczności, których powiązanie za pomocą interakcji umożliwi funkcjonowanie całości.

Ujęcie procesowe z założenia ma w sobie pojęcie dynamiki, takie połączenie elementów, by w pewnej funkcjonalnej perspektywie, umożliwić niejako wejście, działanie i wyjście, z założeniem osiągnięcia przyjętego celu.

Myślą przewodnią i celem strategicznym naszego kraju jest wykorzystywanie szans, podejmowanie wyzwań, redukcja ryzyka i przeciwdziałanie zagrożeniom¹. Zagrożenia są wartością zmienną, zależną od wielu czynników, zatem i trudną do przewidzenia. By minimalizować wszelkie negatywne skutki zagrożeń w naukach o bezpieczeństwie dzieli się je na kategorie, pozwalające na ogólną systematyzację elementów zjawiska odbierającego (potencjalnie lub realnie) poczucie komfortu funkcjonowania w bezpiecznym świecie. Stąd wyróżniamy m.in. zagrożenia przedmiotowe (m.in. polityczne, militarne, społeczne, ekonomiczne, ekologiczne, itd.). Kryterium skutków zagrożeń wskazuje na ich psychiczne i fizyczne konsekwencje. Można mówić o zagrożeniach pełzających i dynamicznych, gdy skala diagnostyczna oparta będzie o kryterium potencjalnych zmian w czasie. Mówi się o zagrożeniach pierwotnych i wtórnych lub o zewnętrznych i wewnętrznych, gdy analizowany jest obszar ich występowania. Istnieją zagrożenia związane z podmiotowością i charakterystyką stosunków społecznych (konfliktowe, niekonfliktowe). Wskazane powyżej obszary analizowania bezpieczeństwa i jego zagrożeń bynajmniej nie wyczerpują listy elementów analizy zjawiska, jednak wystarczą, by unaocznili rozległość obszarów badawczych i potrzeby czy raczej konieczności dokonywania stałych analiz bieżącego stanu rzeczy.

Celem powstania niniejszej monografii jest diagnostyka zjawiska bezpieczeństwa oraz identyfikacja współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa. Pozwala to na realizację opisowej, eksplanacyjnej i diagnostycznej funkcji nauki, przybliżając Czytelnikowi wybrane elementy problematyki bezpieczeństwa państwa.

---

¹ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego 2014, s. 11.

Monografia składa się z trzech głównych części, dotyczących kolejno: obrony cywilnej i zarządzania kryzysowego; bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego; bezpieczeństwa lokalnego i gospodarczego.

Starając się ukazać wieloaspektowość zagadnień dotyczących obronności i zarządzania kryzysowego, w pierwszej części monografii, poruszono problematykę obiegu informacji z zakresu zarządzania kryzysowego. Starano się zatem wskazać zarówno luki programowe, jak i elementy wymagające usprawnienia w placówkach zajmujących się szkoleniami w omawianym zakresie. Innym zagadnieniem wartym uwagi wydaje się być doskonalenie kompetencji przewodniczących Zespołów Zarządzania Kryzysowego. Rozdział pierwszy to również opis znaczenia operacji reagowania kryzysowego. Ponadto Autorzy monografii przedstawili tradycje i doświadczenia organizacji edukacji obronnej młodzieży analizując m.in. znajomość obrony cywilnej przez studentów kierunków społecznych. Prowadząc dociekania także poza ośrodkami edukacyjnymi, zbadano i opisano możliwości w zakresie samoobrony obywateli Rzeczypospolitej Polskiej oceniając wybrane aspekty przygotowania organów i formacji obrony cywilnej do realizacji zadań na rzecz ochrony ludności. Starano się również uzyskać odpowiedzi na problemy badawcze związane z uwarunkowaniami użycia broni palnej i stosowania siły fizycznej w ramach samoobrony obywateli Rzeczypospolitej Polski.

Druga część monografii odnosi się do zagadnień bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Opisano w niej zagrożenia bezpieczeństwa państwa oraz poruszono kwestię idei powszechnego obowiązku obrony kraju. Wskazując na pozarządowe organizacje funkcjonujące w systemie obronnym odniesiono się do konstytucyjnego i ustawowego zakresu obowiązku obrony ojczyzny. W rozdziale nie mogło zabraknąć opisu działalności nowego rodzaju polskich sił zbrojnych zatem opisano formy realizacji służby wojskowej, zarówno przez Wojska Obrony Terytorialnej, jak i Narodowe Siły Rezerwowe. W rozdziale znajdują się rozważania na temat polskiej polityki zagranicznej w odniesieniu do Grupy Wyszehradzkiej, z którą łączy Polskę m.in. transgraniczna kooperacja, sąsiedztwo, uwarunkowania geopolityczne, historia czy kultura. Dodatkowo proponują analizę geopolitycznych uwarunkowań państwa jakim jest Kosowo. Z uwagi na tendencję postrzegania Europy (mimo targających ją kryzysów) jako kontynentu politycznie ustabilizowanego, przykład analizy Kosowa wydaje się wpisywać w dość nietypowy element europejskiego krajobrazu bezpieczeństwa. Omawiając zagadnienia bezpieczeństwa międzynarodowego Współtwórcy monografii prezentują także próbę charakterystyki terrorystów samobójców, którzy stanowią jedno ze współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa.

Ostatnia część monografii została poświęcona zagadnieniom bezpieczeństwa lokalnego z podkreśleniem uwarunkowań gospodarczych. Opisano zatem rolę i znaczenie wywiadu gospodarczego dla bezpieczeństwa biznesu, odniesiono się do wpływu infrastruktury drogowej na bezpieczeństwo ruchu drogowego w RP, wskazując m.in. uwarunkowania bezpieczeństwa przewozu gazu płynnego (LPG). Wskazano charakterystykę gminy jako podstawowej jednostki samorządowej oraz zakres jej zadań w ramach bezpieczeństwa lokalnego. Wreszcie opisano sektorowe ujęcie problematyki bezpieczeństwa konkretnych obszarów lokalnych.

Za pełne funkcjonowanie człowieka we współczesnym świecie można uznać taką egzystencję, w której ma on szansę na niezakłócony byt i rozwój. By te dwa elementy się połączyły, a człowiek mógł trwać w stanie orzeczonem przez siebie

jako bezpieczny, trzeba nieustannie minimalizować zagrożenia, mogące zdestabilizować stan trwania i rozwoju. Kształtowanie polityki bezpieczeństwa jest oparte na budowaniu długofalowych relacji z podmiotami mającymi na nie wpływ oraz na monitorowaniu czynników zaburzających stan spokoju. Analiza w tym celu gromadzonego materiału umożliwia przygotowanie sił i środków do ewentualnej fazy reagowania na zaistniałe, destabilizujące zdarzenie. Wreszcie zgodnie z fazami zarządzania kryzysowego niezbędna jest odbudowa pozwalająca stworzyć wzmocnioną pozycję wyjściową, sprzed zdarzenia.

Można by postawić pytanie, czy jest szansa na dogłębne określenie stanu bezpieczeństwa danego podmiotu państwowego? Wydaje się, że trudno byłoby znaleźć potwierdzającą odpowiedź. Coraz bardziej niewidzialne stają się linie podziału pomiędzy zewnętrznymi i wewnętrznymi aspektami bezpieczeństwa. Rozwój nowych technologii, relacji i układów sił partnerskich wymusza konieczność nieustannego harmonizowania stosunków międzynarodowych, wspólnych przedsięwzięć i koordynacji procedur, planów i posiadanych zasobów. Dodatkowo w utrzymaniu stanu braku zagrożenia i rozwoju dla swoich obywateli, państwa, coraz bardziej doceniają wpływ pozamilitarnych czynników, skupiających się na ekonomii, energetyce, ekologii i ruchach społecznych. Przedstawiona monografia porusza szereg aspektów wpływających na współczesne rozumienie bezpieczeństwa, a określając wielorakie perspektywy tegoż zagadnienia, niewątpliwie poszerza stan wiedzy Czytelnika.

Julia NOWICKA
Anna KURKIEWICZ